

- «Круглого стола», посвященного всемирному Дню философии / под общ. ред. И. И. Ивановой. – Бишкек, 2003. – С. 43 – 53.
4. Пахомов Ю. Н. Пути и перепутья современной цивилизации / Ю. Н. Пахомов, С. Б. Крымский, Ю. В. Павленко. – К. : Благотворительный Фонд содействия развитию гуманитарных и экономических наук «Международный деловой центр», 2008. – 333 с.
  5. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 р., № 16/98-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1998. – № 23. – Ст. 121.
  6. Социальные ориентиры обновления: общество и человек / под общ. ред. Т. И. Заславской. – М. : БЕК, 2009. – 448 с.
  7. Ролз Дж. Теория справедливости / Джон Ролз; науч. ред. В. В. Целищев; [пер. с англ. В. В. Целищева при участии В. Н. Карповича и А. А. Шевченко]. – Новосибирск: Изд-во Новосибирского ун-та, 1995. – 534 с.
  8. Талауликер Т. Принцип социальной и этической полезности в управлении предприятием [Електрон. ресурс] / Тиль Талауликер // Проблемы теории и практики управления. – 2008. – № 3. – Режим доступа: <http://vasilievaa.narod.ru/ptpu/13399.htm>
  9. Лушникова М. В. Государство, работодатели и работники: история, теория и практика правового механизма социального партнерства (сравнительно-правовое исследование) / М. В. Лушниковой. – Ярославль: Подати, 1997. – 224 с.

УДК 343.8

Ягунов Д. В., НУ «ОЮА»

СОЦІАЛЬНІ ТА КРИМІНОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО МОНІТОРИНГУ В СУЧАСНИХ ПЕНАЛЬНИХ ПРАКТИКАХ

Стаття присвячена дослідженню електронного моніторингу як одного з сучасних кримінально-правових заходів. Не зважаючи на його розповсюдженість в сучасних пенальних практиках, електронний моніторинг все одно характеризується новизною та незвичайністю, особливо у порівнянні з іншими, більш традиційними кримінально-правовими заходами. Досліджуються соціальні, кримінологічні, філософські та етичні проблеми широкого впровадження електронного моніторингу.

Статья посвящена исследованию электронного мониторинга как одного из современных уголовно-правовых мер. Несмотря на его распространенность в современных пенальных практиках, электронный мониторинг все равно

характеризується новизною і неординарністю, особливо в порівнянні з іншими, більш традиційними кримінально-правовими заходами. Вивчаються соціальні, кримінологічні, філософські та етичні проблеми широкого впровадження електронного моніторингу.

The article is focused on research of electronic monitoring as a modern criminal measure. Despite its prevalence in modern penal practices, electronic monitoring is still characterized by novelty and unusual, especially in comparison with other, more traditional criminal law measures. The article examines the social, criminological, philosophical and ethical problems of broad implementation of electronic monitoring.

Електронний моніторинг (*electronic tagging, electronic monitoring, home detention*) – це форма нетаємного спостереження за особами, умовно засудженими до позбавлення волі або умовно-достоюково звільненими з місць позбавлення волі (далі – ЕМ).

Про цей кримінально-правовий захід сьогодні говорять надзвичайно багато. Носіння злочинцями електронних браслетів на нозі вже нікого не дивує і традиційно аналізується у світлі поняття «альтернативи ув'язненню». ЕМ не випадково розглядається як «невід'ємний елемент сучасної системи кримінальної юстиції» [1]. Приваблива можливість зниження кількості ув'язнених шляхом використання різних форм «домашнього арешту» у поєднанні з електронним наглядом сьогодні нерідко розглядається як одне з найбільш перспективних напрямків реформування національних систем кримінальної юстиції.

Проте, не зважаючи на його розповсюдженість, ЕМ все одно характеризується новизною та незвичайністю, особливо у порівнянні з іншими, більш традиційними кримінально-правовими заходами, що і обумовлює актуальність цього дослідження.

Для майбутніх дискусій щодо запровадження ЕМ в Україні повинні бути досліджені наступні аспекти: 1) філософські засади та спрямування; 2) проблеми використання ЕМ під час виконання покарань; 3) етичні аспекти використання ЕМ та дотримання міжнародних стандартів з прав людини при його застосуванні; 4) кримінологічний ефект застосування ЕМ.

Історія ЕМ як засобу боротьби зі злочинністю є доволі короткою, і пов'язане це, передусім, із науково-технічним розвитком. 1964 року американський вчений К. Швітцгебель очолив команду дослідників Гарвардського університету з питань запровадження перших прототипів ЕМ. Перше більш-менш масштабне використання ЕМ у сфері кримінальної юстиції мало місце у період 1964-1970 років у штаті Массачусетс (США) щодо умовно-достоюково звільнених злочинців та неосудних осіб, які перебували в умовах вільного суспільства [2]. 1981 року суддя Дж. Лав (Albuquerque, New Mexico,

США) за підтримки М. Госса, спеціаліста з комп'ютерних технологій, запровадив систему комп'ютерного спостереження за п'ятьма злочинцями.

У 1980-х роках у багатьох європейських країнах відбулося значне зростання кількості ув'язнених. 1981 року дослідник Т. Стейсі звернувся до британського *Home Office* з пропозицією запровадити ЕМ з метою фіксації рухів злочинців, використовуючи телефонні мережі. Його пропозиції були опубліковані в газеті «The Times». Завдяки цьому термін «*electronic tagging*» увійшов до кримінологічної термінології.

1987 року комітет з питань внутрішніх справ британського парламенту у своїй доповіді «Про стан в'язниць» рекомендував Секретареві внутрішніх справ відвідати США з метою вивчення американського досвіду ЕМ [2]. 1988 року британський уряд визнав доцільність впровадження ЕМ до національних пенальних практик.

У Великій Британії нагляд за злочинцями за допомогою електронних браслетів вперше було застосовано 1989 року у рамках декількох пілотних проектів. Проекти закінчилися скандалами. Із 29 злочинців, які були відібрані для проекту, 18 злочинців зірвали електронні браслети та втекли, а 11 злочинців вчинили рецидивні злочини. Проте, незважаючи на перші невдачі, ідея була відроджена, і приватні компанії були запрошені взяти участь у «змаганнях» за право постачати уряду подібні послуги.

1995 року розпочались пілотні проекти в англійських містах Норфолк та Манчестер. Серед всього іншого, ЕМ в пілотних проектах використовувався задля потреб дотримання обвинуваченими умов запобіжного заходу у виді застави [3].

Більш широке використання ЕМ в Англії та Уельсі розпочалося 1999 року, коли перших 3,5 тис злочинців наділи електронні браслети та інші пристрої відповідно до *Criminal Justice Act* 1991 року, який запровадив нове альтернативне покарання – «домашній арешт» (*curfew order*), поєднаний з ЕМ. Остаточне законодавче закріплення можливості застосування ЕМ у сучасному розумінні мало місце згідно з положеннями *Criminal Justice Act and Public Order Act* 1994 року.

1999 року, відповідно до *Crime and Disorder Act* 1998 року, на всій території Англії та Уельсу ЕМ було запроваджено і для осіб, які були засуджені до позбавлення волі (*home detention curfew*). Більшість засуджених до позбавлення волі на строк від 3 місяців до 4 років отримали можливість бути звільненими за 60 днів до закінчення строку покарання під електронний нагляд [4].

Впровадження ЕМ на сучасному етапі в Англії та Уельсі відбувається згідно з положеннями *Criminal Justice Act* 2003 року. Електронні браслети стали «визнаною зброєю у британській пенологічній зброярні» [5].

На сучасному етапі ЕМ в Англії та Уельсі використовується у двох формах: 1) *curfew order* (CO) – як самостійне альтернативне покарання або складова іншого альтернативного покарання; 2) *home detention curfew* (HDC) – як форма звільнення злочинців, які відбувають покарання у виді позбавлення волі та за формальними та особистими ознаками можуть бути звільнені умовно-достроково. Хоч *curfew order* у британському законодавстві отримав статус повноцінного покарання (*a sentence in its own right*), все одно, як свідчить практика, він застосовується у поєднанні з іншими альтернативними або монетарними покараннями.

В період 2004/05 років кількість злочинців під електронним наглядом зросла до 53 тис. осіб. За цей період британський *Home Office* витратив понад 102 млн. фунтів на обслуговування схем електронного нагляду [6]. 2010 року кількість «електронних піднаглядних» зросла до 70 тис. осіб. За останнє десятиліття понад 450 тис. людей в Англії та Уельсі провели певний час, носячи браслет на нозі [7].

На сучасному етапі Англія та Уельс розподілені на чотири зони ЕМ. У кожному регіоні здійснює електронно-наглядову діяльність відповідна приватна компанія. Загальне управління та координацію діяльності здійснюється Відділом електронного моніторингу, який має статус структурної частини Національної служби пробачії.

Шотландія почала запроваджувати схеми ЕМ пізніше, аніж Англія та Уельс. Пілотні проекти щодо впровадження ЕМ розпочалися з серпня 1998 року у трьох *sheriff courts* [8]. Правовою основою для зазначених пілотних проектів став *Crime and Punishment (Scotland) Act 1997* року, який передбачив можливість використання ЕМ з метою забезпечення дотримання покладених на злочинців обов'язків та умов. 2006 року Шотландська парламентська асамблея дозволила широке запровадження умовно-дострокового звільнення з ЕМ [8].

Шотландський *restriction of liberty order* передбачає, що злочинець повинен перебувати у певному місці або місцях до 12 годин на день на строк до 12 місяців. На практиці злочинці зазвичай зобов'язані утримуватися у себе вдома. В усіх випадках застосування *restriction of liberty order* соціальні працівники (які в Шотландії виконують функції офіцерів служби пробачії) зобов'язані не тільки подати суду традиційну досудову доповідь, проте й дослідити умови проживання злочинця на предмет можливості застосування «домашнього арешту» у поєднанні з електронним наглядом.

Варто наголосити, що шотландський *restriction of liberty order* не є умовою пробачії. *The Crime and Punishment (Scotland) Act 1997* року передбачив, що *restriction of liberty order* може бути покладено на особу одночасно з пробачійними обов'язками, якщо суд вважатиме це

за потрібне. І порушення умов *restriction of liberty order* не вважається порушенням умов пробації, і навпаки [8].

В Північній Ірландії ЕМ не застосовується [6].

В Республіці Ірландія, відповідно до положень ст. 101 *Criminal Justice Act 2006* року, коли особа у віці від 18 років, визнана винною за вчинення злочину, передбаченого законом, і суд вважає, що цій особі може бути призначено покарання у виді позбавлення волі на строк від 3 місяців, суд може замінити вирок до покарання у виді позбавлення волі на рішення про обмеження пересування цієї особи відповідно до закону (*restriction on movement order*).

Рішення про обмеження пересування може обмежувати рухи злочинця таким чином, як це вважатиме за потрібне суд, і може передбачати: (а) перебування злочинця у певному місці (або певних місцях) у певний час дня (або тижня), як це буде визначено судом, та / або (б) невідвідування злочинцем певного місця (або місць) упродовж часу, який буде визначено судом.

В США понад 150 тис. осіб перебувають під електронним наглядом (переважно ті, хто вчинив статеві злочини, дорожньо-транспортні пригоди або домашнє насильство). Причому понад 40 тис. злочинців перебувають під електронним наглядом за формулою «24 години на день, 7 днів на тиждень». ЕМ застосовується достатньо широко: з метою дотримання вимог застави, як складова умовного засудження, як складова умовно-дострокового звільнення з в'язниці або як складова окремих альтернативних покарань. Тривалість варіюється від декількох тижнів до декількох місяців.

Штат Флорида є лідером за масштабами використання ЕМ у США. Найбільша цільова група статевиx злочинців під електронним наглядом перебуває у штаті Каліфорнія (4 тис.) [5].

Згідно із законодавством штату Онтаріо, програма електронного нагляду як альтернатива може застосовуватися до дорослих злочинців. У першому випадку рішення приймається суддею, у другому – Радою з питань умовно-дострокового звільнення (*Ontario Parole and Earned Release Board*). Від злочинців, які беруть участь у цій програмі, вимагається мати постійне місце проживання та телефон у місці проживання. Учасник програми повинен дотримуватися встановленого графіку перебування під домашнім арештом. Порушенням умов програми вважається: 1) пошкодження електронного браслету або спроба його зняти; 2) пошкодження електронного обладнання, встановленого у місці проживання злочинця; 3) порушення інших умов, передбачених програмою [9].

В штаті Аляска мінімальні вимоги, що встановлюються до осіб, які можуть бути відібрані для ЕМ, полягають у наступному: 1)

відсутність притягнення до кримінальної відповідальності за статеві злочини; 2) відсутність притягнення до кримінальної відповідальності за домашнє насильство; 3) місце проживання та роботи злочинця має бути у визначених судом місцях; 4) у місці проживання злочинця має бути встановлено телефонну лінію; 5) у місці проживання злочинця заборонено зберігати зброю, алкоголь та одурманюючі речовини; 6) злочинець повинен на вимогу надавати зразки сечі; 7) злочинець повинен, залежно від умов програми, знайти роботу, пройти певне лікування або виконати інші дії; 8) у місці проживання не може встановлюватися автовідповідач або інші пристрої, які можуть негативно вплинути на здійснення контролю за злочинцем; 9) можуть встановлюватися також інші вимоги та зобов'язання (переважно технічного характеру) [10].

Крім того, Бразилія, Канада, Сінгапур, окремі штати Австралії, Нова Зеландія, Південна Африка, Віргінські острови, Пуерто-Ріко, Ізраїль, Швейцарія, Італія, Франція, Бельгія, Німеччина та Польща відносно недавно запровадили ЕМ до практики виконання покарань та здійснення постпенітенціарного нагляду.

ЕМ служить наступним цілям: 1) унеможливує відвідування злочинцем певних місць або територій; 2) забезпечує відповідні служби інформацією про діяльність злочинця; 3) нагадує злочинцеві про те, що його рухи контролюються; 4) надає злочинцю набагато більше можливостей проводити час із сім'ями; 5) надає злочинцю можливість як можна раніше здобути роботи та освіти; 6) захищає потерпілих від злочинів від повторних контактів зі злочинцем; 7) знижує видатки на пенітенціарну систему.

Можливість перебування злочинця поза межами в'язничних стін з одночасним здійсненням суворого нагляду за ним, що буде унеможлилювати вчинення рецидивних злочинів, – ось головна привабливість ЕМ. Проте, як свідчать окремі дані, ефективність ЕМ як засобу попередження злочинів викликає низку запитань та зауважень. Секретар юстиції Англії та Уельсу К. Кларк зазначив з цього приводу наступне: «Сучасні дані вказують на те, що ЕМ має скромний вплив на рівень рецидивізму. Водночас, міжнародний досвід підтверджує, що він може бути ефективним засобом впливу на злочинців у поєднанні з іншими засобами, які мають реабілітаційну спрямованість» [1].

Використання ЕМ у місті *Charlotteville* (Північна Кароліна, США) показало дотримання умов ЕМ з боку 90 % правопорушників. Рівень рецидивізму склав лише 4 % [5].

Відповідно до результатів іншого дослідження, у 2000 році в Англії та Уельсі рецидив становив лише 2 %, що надало *Home Office* підстави говорити про те, що ЕМ досяг тих цілей, які ставилися перед ним [11].

Результати запровадження 1999 року на національному рівні в Англії та Уельсі ЕМ за особами, які звільняються з місць позбавлення волі, полягали у наступному. За період, що аналізується (28 січня 1999 року – 31 травня 2001 року) 72,4 тис. ув'язнених (приблизно 4,5 тис. на місяць) розглядалися як такі, що можуть перебувати у суспільстві під електронним наглядом. З них 21,4 тис. були звільнені за результатами оцінки ризиків вчинення нових злочинів (1,3 тис. на місяць). В цілому понад 2 тис. колишніх в'язнів постійно перебували під електронним наглядом. Середній термін перебування під електронним наглядом становив 45 днів [4].

Загальна кількість звільнених	126,4 тис.
Кількість осіб, які підпадали під home detention curfew (HDC)	72,4 тис.
Процент від загальної кількості звільнених	57 %
Кількість звільнених під електронний нагляд	21,5 тис.
Процент від кількості осіб, які підпадали під HDC	30 %
Кількість осіб, електронний нагляд за якими було зупинено	1,1 тис.
Процент від загальної кількості осіб, які підпадали під HDC	5 %
Середньостатистична кількість осіб, які перебували під наглядом	2 тис.

Найчастіша причина призупинення програми ЕМ – порушення засудженим умов моніторингу (68 %). Це включає відвідування заборожених місць, пошкодження електронного браслету та відповідного обладнання тощо. Лише щодо восьми осіб електронний нагляд було припинено через те, що вони почали становити «серйозний ризик для суспільства». З 1,1 тис. осіб, щодо яких ЕМ було зупинено, 210 оскаржили відповідне рішення. Щодо 90 % зазначених осіб рішення про призупинення ЕМ було підтримано [4].

Згідно з даними щодо рівня рецидивної злочинності, опублікованих 2004 року британським *Home Office*, 51,2 % злочинців, засуджених до альтернативних покарань, були засуджені за вчинення нового злочину у період 24 місяців. Водночас 58,2 % злочинців, умовно-достроково звільнених з місць позбавлення волі, були засуджені за вчинення нового злочину упродовж періоду 24 місяців. Водночас лише 12 % злочинців, які перебували під дією ЕМ в період носіння електронних браслетів та подальших 24 місяців після закінчення перебування під наглядом, були засуджені за вчинення нового злочину. За деякими іншими даними, рівень рецидивізму після електронної програми взагалі становить 4-5 % [12].

За результатами іншого дослідження групи британських вчених, лише 2 % злочинців, звільнених з в'язниць, до яких могли бути застосовані схеми ЕМ, були засуджені за вчинення нового злочину, у той час коли 30 % злочинців, які не підходили для ЕМ, були засуджені вдруге [12].

Проте необхідно зазначити, що вихваляння ЕМ з ліричним ентузіазмом повинно супроводжуватися критикою, яка дедалі стає більш вагомою. В кримінологічній літературі з'явилися суперечливі дані щодо впливу ЕМ на зниження рецидивізму.

Так, канадське дослідження 1999 року дійшло висновку, що використання ЕМ не привело до суттєвого зниження рецидивізму. Навпаки, дослідження 75 тис. злочинців, до яких застосовувався ЕМ, у Флориді (США) показало вельми суттєвий ефект електронного нагляду [13].

Згідно з результатами пілотного дослідження, проведеного у 2004-2006 роках у трьох регіонах Англії (*Greater Manchester, Hampshire та West Midlands*), не зважаючи на те, що 46 % «мічених» злочинців вказували на те, що ЕМ «допоможе їм позбутися неприємностей [в'язниці], 58 % з пілотної групи порушили режим перебування під електронним наглядом, що призвело до відповідних кримінально-правових заходів [5].

Член Палати обшин британського парламенту Г. Шапс у своєму дослідженні кримінологічного ефекту та фінансових переваг ЕМ вказує на деякі доволі цікаві факти щодо використання ЕМ в Англії та Уельсі: 1) кількість злочинців, звільнених з використанням ЕМ, збільшилася в 4 рази за період 2000-2005 років; 2) кількість злочинів, вчинених особами, які перебували під електронним наглядом, збільшилася в 4,5 разів у 2005/06 роках порівняно з 2000 роком; 3) кожного дня 7 злочинів вчиняється особами, які перебувають під електронним наглядом; 4) 1999 року, коли в Англії та Уельсі було запроваджено ЕМ, лише один злочинець із сорока, які носили електронні браслети, вчиняв рецидивний злочин. У 2005/06 роках вже кожен дев'ятий злочинець вчиняє рецидивний злочин, перебуваючи під електронним наглядом [11].

За деякими іншими даними, понад 15 % злочинців, які перебували під електронним наглядом, порушили відповідні умови [14].

У доповіді Г. Шапса було прямо зазначено, що не існує вагомих та переконливих доказів того, що ЕМ допомагає знизити рівень рецидивізму та служить знаряддям втілення реабілітаційної парадигми [11].

Не зважаючи на позитивні аспекти широкого запровадження ЕМ, все одно існує певна кількість моментів, на які також варто вказати в контексті питання, що досліджується нами. Йдеться про певні

неформальні наслідки носіння електронних браслетів, які не згадуються у процесі порівняння ув'язнення та електронного нагляду.

Звичайно, що в дискусії з приводу порівняння негативних наслідків ув'язнення та нагляду в суспільстві завжди програватиме в'язниця. Проте, висвітлюючи соціальні та психологічні проблеми ЕМ у повному обсязі, варто вказати на те, що сьогодні існують численні критичні зауваження щодо відповідності такої практики положенням ст. 3 Європейської конвенції з прав людини щодо заборони нелюдського або такого, що принижує гідність, покарання або поводження, а також ст. 8 Конвенції щодо права на повагу до приватного та сімейного життя.

Очевидно, що носіння доволі громіздкого браслета на нозі буде мати наслідком *дискримінацію*. Використання ЕМ вимагає постійного місця проживання, де можна було б встановити відповідну апаратуру, та телефонну лінію. Йдеться або про жилі приміщення, яке належить злочинцеві на праві власності, або про згоду власника приміщення на встановлення апаратури. Проте якщо у злочинця немає власності, то і ЕМ не може застосовуватися, хоч за формальними ознаками злочинець може бути звільнений умовно-достроково. Отже, успіх реабілітації залежить від наявності нерухомого майна, що створює дискримінацію.

Якщо ж злочинець має намір проживати з членами своєї родини або іншими особами, то потребується і згода усіх осіб, які проживають з ним.

Крім того, носіння електронних браслетів на нозі злочинцями та встановлення відповідної контрольної апаратури вдома у злочинця створюватиме незручності для членів його родини, що, врешті-решт, призведе до сімейних конфліктів.

Окремо можна поставити питання про вплив ЕМ на виховання дітей, які будуть вочевидь спостерігати подібні пристрої на ногах їх дорослих.

Здається, що усі зазначені вище *соціально-психологічні* аспекти будуть перебувати поза розумінням суддів, які, звичайно будуватимуть відповідні рішення виключно на аспектах *формально-юридичних*, у той час як права людини та етичні проблеми застосування ЕМ будуть мати *маргінальне становище*, хоч, на нашу думку, саме вони матимуть неабиякий вплив на дотримання або порушення покладених на злочинця обов'язків.

Оцінюючи перспективи запровадження ЕМ до законодавства України, варто надати чіткі відповіді на подані нижче питання:

1) як у майбутньому може розглядатися ЕМ у вітчизняному законодавстві?: а) форма умовно-дострокового звільнення; б) покарання

з випробуванням; в) умова запобіжного заходу у виді застави; г) окремий запобіжний захід; д) окреме альтернативне покарання; е) превентивний захід для окремих категорій правопорушників з метою попередження девіантної поведінки (наприклад, для неповнолітніх або статевих злочинців); ж) умова постпенітенціарного нагляду; з) поєднання зазначених вище форм.

2) Які критерії можуть покладатися в основу відбору осіб для перебування під електронним наглядом?

3) На який строк доцільно застосовувати ЕМ?

4) Які умови та зобов'язання можуть супроводжувати застосування ЕМ?

5) Якими мають бути правові наслідки порушення умов ЕМ?

6) Чи доцільно залучати приватні компанії до реалізації функцій ЕМ?

Література:

1. Electronic tagging of offenders raises rights concerns [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.guardian.co.uk/law/2010/aug/12/larry-murphy-electronic-tagging
2. Ardley J. The theory, development and application of electronic monitoring in Britain // Internet Journal of Criminology, 2005. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.tn.lt/dok/LAVP/elMonitoringas/Straipsnis%20apie%20elektronini%20monitoringa%20anglijoje%20\(eng\).pdf](http://www.tn.lt/dok/LAVP/elMonitoringas/Straipsnis%20apie%20elektronini%20monitoringa%20anglijoje%20(eng).pdf)
3. Mortimer E., May C. Electronic monitoring in practice: the second year of the trials of curfew orders. Report. Research Study 177. – London: Home Office.
4. Electronic monitoring of released prisoners: an evaluation of the Home Detention Curfew scheme. By K. Dodgson, P. Goodwin, P. Howard, S. Llewellyn-Thomas, E. Mortimer, N. Russell and M. Weiner. Home Office Research Study 222. – London: Home Office, March 2001
5. The Offender's Tag Association. New Government, and New Penal Policy. August 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ffenderstag.co.uk
6. The electronic monitoring of adult offenders. 62nd Report of Session 2005 – 06. House of Commons, Committee of Public Accounts. Report, together with formal minutes, oral and written evidence. – London, 2006. Stationery Office
7. Kenneth Clarke to expand electronic tagging [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.guardian.co.uk/government-computing-network/2011/sep/30/kenneth-clarke-electronic-tagging-offenders
8. Tagging offenders. The role of electronic monitoring in the Scottish criminal justice system [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.cotland.gov.uk/consultations/justice/toem-00.asp

9. Community Corrections. Electronic Supervision Program [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mcscs.jus.gov.on.ca/english/corr_serv/comm_corr/elect_mon/elect_mon.html
10. Electronic Monitoring. Minimum Requirements [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.correct.state.ak.us/corrections/institutions/anch/anchEM.jsf
11. The Tagging Game. How convicted criminals wearing electronic tags are now four times more likely to commit crime compared with when the Home Detention Curfew scheme was originally trialled. Report by G. Shapps MP [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.shapps.com/reports/The-Tagging-Game.pdf
12. The Electronic Monitoring of Adult Offenders. National Audit Office Value for Money Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nao.org.uk/publications/0506/the_electronic_monitoring_of_a.aspx
13. Nichols M. The Costs and Benefits of the Electronic Tagging of Criminals [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.citizeneconomists.com/blogs/2008/08/08/the-costs-and-benefits-of-the-electronic-tagging-of-criminals
14. Freed criminals are cutting off electronic tags [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dailymail.co.uk/news/article-387945/Freed-criminals-cutting-electronic-tags.html

УДК 340.115:124.5

Фальковський А. О., НУ «ОЮА»

КАТЕГОРІЇ АКСІОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ В СУЧАСНОМУ ПРАВОВОМУ ДИСКУРСІ

У статті автор розглядає специфіку категорій аксіологічного підходу в сучасному правовому дискурсі. Такими категоріями, що є базовими для аксіологічного підходу в юриспруденції та формують його категоріальний апарат є: цінність, оцінка, ціннісні орієнтації, правові цінності, цінності права. Автор приходиться до висновку про доцільність більш широкого використання цих категорій у сучасній юридичній науці та практики.

В статті автор розглядає специфіку категорій аксіологічного підходу в сучасному правовому дискурсі. Такими категоріями, що є базовими для аксіологічного підходу в юриспруденції та формують його категоріальний апарат є: цінність, оцінка, ціннісні орієнтації, правові цінності, цінності права. Автор приходиться до висновку про доцільність більш широкого використання цих категорій у сучасній юридичній науці та практики.